

İBB Sağlık Daire Başkanlığı'nın Yaşlı Hizmetleri İstanbul Metropolitan Municipality Health Chamber's Elderly Services

Mustafa GÜVELİ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Eski Başkanı, İstanbul

Özet

Yirmi birinci yüzyıldaki nüfusun hızlı yaşlanma süreci ile ilgili karşılaşılabilecek sorunların azaltılması için, yerel yönetimlerde de tutum, uygulama ve politikalarda değişiklikler gerekmektedir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu 7. maddesi gereği belediyeler yaşlılara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak görevini üstlenmişlerdir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Darülaceze Müdürlüğü'nün yataklı bakım merkezi, Sağlık İşleri Müdürlüğü'nün Evde Sağlık Hizmetleri; Sosyal Hizmetler ve Özürlüler Müdürlüğü'nün Toplum Temelli Rehabilitasyon Projesi Birimleri uygulamaları kapsamında 65 yaş üzeri için ağırlıklı olarak sağlık ve sosyal bakım hizmetleri yürütmektedir. Ayrıca yaşlı için planlanan hizmetlerde, hedef grubun da katılımını sağlamak, görüş ve katkılarını almak amacıyla belediye bünyesinde bir "Yaşlı Hizmetleri Danışma Kurulu" oluşturulmuştur. *Türk Fiz Tıp Rehab Derg 2006;52(Özel Ek A):A39-A41*

Anahtar Kelimeler: Belediye, yaşlı hizmetleri

Summary

Local governments have to make some alterations in their approaches, service implementations and policies towards elderly in order to diminish problems caused by rapid ageing of the population. They also should develop and execute any kind of social and cultural services regarding the needs of the senior citizens.

İstanbul Metropolitan Municipality orientates resources to elderly citizens by means of Darülaceze Nursing Home, Home Care Services and Community Based Rehabilitation Centers. An "Elderly Services Advisory Board" has been founded recently to ensure the participation and the contribution of elderly people to decision making and planning process. *Turk J Phys Med Rehab 2006;52(Suppl A):A39-A41*

Key Words: Municipality, elderly services

Yirminci yüzyıl, ortalama yaşam süresinin uzaması açısından bir devrime tanıklık etmiştir. Ortalama yaşam süresi, 1950-2000 yılları arasında 20 yıl artarak 66 yıl olmuştur ve 2050 yılına kadar 10 yıl daha artması beklenmektedir.

Yirmi birinci yüzyıldaki hızlı yaşlanma süreci ile ilgili karşılaşılabilecek sorunların azaltılması için, sektörlerin tümünde ve tabii ki yerel yönetimlerde bütün düzeylerde tutum, uygulama ve politikalarda değişiklikler gerekmektedir. Aslında, dünyada birçok yaşlı güvenli ortamda saygın şekilde yaşlanmakta ve bu süreçte, aile ve toplum aktivitelerine aktif olarak katılmaktadır.

Yaşlanma 2002 uluslararası eylem planında yaşlıların tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden yararlanması temel alınarak, eylem önerileri;

- Yaşlılıkta sağlık ve iyi olma durumunun arttırılması,

- Yaşlılar ve kalkınma,
- Yaşlılara güvenli, kolaylaştırıcı destekleyici çevre koşullarının sağlanması olarak üç konuda toplanmaktadır.

Yaşlıların tam olarak katılımı ile oluşan, eşitlik esasına dayalı ve ayrımcılığın olmadığı, bütün yaş gruplarını kapsayan bir toplum oluşturulmasında, bütün insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Çekirdek ailenin doğası gereği; sanayi toplumunda yaşlı insana yer verilmediğinden, psikolojik ve toplumsal destekleyici olan ailenin yok olması, yaşlının özgüveninin yitimine, yetersizlik, faydasızlık duygularına kapılmasına yol açmaktadır. Çağdaş toplumlardaki çok yönlü değişim ve ilerlemenin, yaşlıya verilen değeri ve saygıyı, modernleşme ile en aza indirgediği bilinmektedir. Bazı kültürlerde yaşlılıkla saygınlık artsa da, yaşlının yine de sosyal

fonksiyonlarından vazgeçme zorunluluğu doğmaktadır.

Yaşlıların yüz yüze oldukları temel sorun marjinalizasyondur. Pek çok ülkede geniş ailenin giderek azalmasıyla yaşlılar aile içindeki önemli konumlarını kaybetmektedirler. Kırsal yaşamdan kentsel yaşama geçiş kadar yaşam süresinin uzaması da mevcut krizin nedenlerindedir. Diğer etkenlerin yanı sıra, özgüvenlerinin azlığı, görelî yoksullukları, kurum bakımı hizmetini ikinci derecede kabul edilebilir görmeleri, kuşaklar arası gerilim, krizi oluşturan bileşenlerdir. Öte yandan yaşlı insanların değerlendirilmemiş olan potansiyeli tanınmamakta ve kullanılmamaktadır. Bütün hizmetler yaşlıları tam olarak temsil etmeyen homojen bir grup için üretilmektedir.

Yaşlı insanların yaşamında oluşan krizin önlenmesi için destek sistemlerinin oluşturulması, yaşlıların kendilerine güvenin artırılması için çaba gösterilmesi, onların haklarını ihlal eden hizmet sunumu modellerinin reddedilmesi, kendine yardım gruplarının kurulmasına aktif olarak yardımcı olunması, kendilerini ifade etmeleri ve geliştirmeleri için birbirleriyle işbirliği yapmalarının sağlanması ve desteklenmesi gerekir (İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet 2002).

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu 7. maddesi v bendinde "sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak" belediyelerin görevleri arasında sayılmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Başkanlığı, "yaşlılara yönelik sağlık ve sosyal bakım hizmetleri" nin planlaması, koordinasyonu, standardize edilmesi ve kalitesinin yükseltilmesi için bir çalışma başlatmıştır.

Bugüne kadar Sağlık Daire Başkanlığı bünyesinde Darülaceze Müdürlüğü'nün yataklı bakım merkezi, Sağlık İşleri Müdürlüğü'nün evde sağlık hizmetleri; Sosyal Hizmetler ve Özürlüler Müdürlüğü'nün toplum temelli rehabilitasyon projesi birimleri uygulamaları kapsamında 65 yaş üzeri için ağırlıklı olarak sağlık ve bakım hizmetleri yürütülmekteydi. Yeni bir planlamayla hizmetler, üniversite işbirliği ile mobil ve immobil yaşlılara olmak üzere 2 ana başlıkta toplanmış ve yaşlının barınma, beslenme, ısınma gibi konulardaki sosyal ihtiyaçları da tespit edilerek hizmet kapsamında planlamaya dahil edilmiştir. Ayrıca yaşlı için planlanan hizmetlerde, hedef grubun da katılımını sağlamak, görüş ve katkılarını almak amacıyla her ilçeyi ve ilgili Sivil Toplum Kuruluşlarını (STK) temsilen bir kişinin katıldığı, **İstanbul Yaşlı Hizmetleri Danışma Kurulu** oluşturulmuş, kurul ilk toplantısını 15 Eylül 2005 tarihinde yapmıştır. Şu anda bu kurulda 27 kişi bulunmaktadır. İlk toplantıda uyguladığımız anketin sonuçlarına göre, yaşlılık olgunlaşmayı ifade etmektedir. Yaşlıların en önemli sorunları hastalık ve yalnızlık-kimsesizliktir. Belediyeler yalnızlığı giderici projeler üretmeli, rehabilitasyon ve sağlık hizmetleri vermeli, evde bakım yöntemini seçmelidir. Yaşlılar, bakım evleri yerine ailelerinin yanında kalmalıdır. Yaşlı Danışma Kurulu üyelerimiz her türlü destek vereceklerini vaat etmişlerdir.

Darülaceze Müdürlüğü

Sultan İkinci Abdülhamit Han, kadın-erkek, yoksul, sakat ve kimsesizleri korumak, İstanbul'da başıboş gezen çocukları bir

araya toplayarak, zenaat sahibi olmalarını sağlamak, ihtiyar ve kimsesizlerin son yıllarını huzur içinde geçirmelerini temin etmek amacıyla 7 Kasım 1892 tarihinde Darülaceze'nin temellerini attı. Darülaceze 28.500 metrekairelik bir alan üzerinde başta Abdülhamit Han olmak üzere hayır sahiplerinin katkıları ile kuruldu ve 1895 yılında hizmete açıldı.

1924 yılından itibaren İstanbul Belediyesi'ne devredilen Darülaceze 1999 yılına kadar hizmetlerini Belediye bünyesinde devam ettirdi. Okmeydanı Darülaceze tesislerinin talebi karşılama da yetersiz kalması ile Anadolu yakasında yeni bir kampüs yapılmasına karar verildi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Darülaceze Müdürlüğü'nün İstanbul Kadıköy'deki kampüsünün temelleri 1993 yılında atıldı. 1998 yılında tamamlanan kampus Okmeydanı Darülaceze'ye bağlı olarak hizmet vermeye başladı. 1999 yılında Danıştay İdari Davaları Genel Kurulunun kararı ile Okmeydanı Darülaceze İşçileri Bakanlığı'na bağlanınca şu anki kampus İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmetlerine devam etti.

Türkiye'nin en büyük huzurevi olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Darülaceze Müdürlüğü 151.050 metrekaire açık ve 46.000 metrekaire kapalı olmak üzere toplam 197.050 metrekaire kullanım alanı ile İstanbul Kadıköy'de hizmet vermektedir. Darülaceze'nin kapasitesi 750 kişilik olup halen 602 sakin kalmaktadır.

Kuruluş amacı; İstanbul'da doğmuş ve yerleşmiş olup da malül, iş görmez kurumda olan, geçinmesini temin edecek miktarda mala malik olmamakla beraber kazanabilme imkanlarından da aciz olduğu halde İstanbul'da veya taşrada kanunen kendisine bakacak kudrette ve mükellefiyette bulunmayanlar ve sokakta bulunmuş olanlara hizmet etmektir.

İstanbul Darülaceze Müdürlüğü'nde başlatılmış olan "Darülaceze Sakinlerinin Sosyal Hayata Adaptasyonu" ve "Darülaceze'de Sağlıklı Günler" projeleri insanın sosyal bir varlık olduğu gerçeğinden yola çıkılmış ve sakinlerin tüm tıbbi ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayacak alt projelerle birlikte hazırlanmıştır. Bu projeler ile İstanbul Darülaceze Müdürlüğü'nde kalmakta olan sakinlerin;

- Hayat standartlarının yükseltilmesi
- Koşulsuz memnuniyetlerinin sağlanması
- Darülacezenin toplum nezdindeki itibarının yükseltilmesi ve
- 'Darülaceze'nin normlarındadır' ifadesinin benzer sosyal kurum ve kuruluşların kalitedeki ulaşabilecekleri tepe noktası haline getirilmesi hedeflenmektedir.

Sağlık İşleri ve Hıfzısıhha Müdürlüğü

Evde Bakım Hizmetleri:

1 Haziran-10 Eylül 2005 tarihleri arasında 65 yaş ve üstü 1293 hastaya ziyaret gerçekleştirilmiş, 167 hastaya bakım uygulanmıştır. 299 değerlendirme, 631 kontrol ziyareti gerçekleştirilmiştir. Toplam doktor ziyaret sayısı 1253 iken, 56 hasta sevk edilmiş, 167'si takibe alınmıştır.

Sosyal Hizmetler ve Özürlüler Müdürlüğü

Toplum temelli rehabilitasyon (TTR) birimlerinde yaşlı özür-lülere verilen sağlık ve sosyal destek hizmetleri:

- Uzman muayeneleri, tetkik ve tedavileri, takipleri, hastanelere ulaşım desteği, sosyal aktiviteler (piknikler, evde sosyal hizmet uzmanı ziyaretleri vs), ev tadilatları ve temizlikleri, aşevinden hazır yemek yönlendirmesi).

• TTR Fatih-İhtiyaç Analizine Yönelik Saha Çalışması: Vele-di Karabaş mahallesinde 249 adet 65 yaş üzeri kişi tespit edilmiş, sağlık ve sosyo ekonomik durum profili ve ihtiyaç analizine yönelik anket formları uygulanmıştır. Sonuçlar 4. Ulusal Geriatri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Sahadan elde edilen verilerle Fatih ilçesinde yaşlılara sağlık ve sosyal hizmet götürmeye yönelik proje üzerinde çalışılmaktadır.

• Yardım sandığı-65 yaş üzerinde sosyal güvencesiz ve kimsesiz yaşlılara belediye kaynaklarından ayni nakdi yardımlar yapılmaktadır.

• Kadın Koordinasyon Merkezi - Yaşlılara özellikle yalnız ya-

şayıp da muhtaç durumda olanlarına giyecek, yiyecek, ev eşyası gibi yardımlar.

• İstanbul Özürlüler Merkezi-Ayni Yardımlar (Hasta altı bezi, havalı yatak, baston-kanadyen, tekerlekli sandalye).

Belediyelerin yaşlılara yönelik hizmetleri, üniversite ve STK işbirliğiyle, ulusal ve uluslararası politikalarla uyumlu, ancak yerelin gerçeğine adapte edilmiş olarak planlanmalıdır.

Kaynaklar

1. <http://www.shudernegi.org/sosyalhizmetveinsanhaklari.htm>
Accessed February 13, 2006.